

Elemzések a gazdasági és
társadalompolitikai döntések
el készítéséhez 31.

2001. november

Budapest, 2002. április

Az elemzés a Miniszterelnöki Hivatal megrendelésére készült.

Készítette: Gábos András

TÁRKI
Társadalomkutatási Intézet Rt.
1112 Budapest, Budaörsi út 45.
Tel.: 309-7676
Fax: 309-7666
E-mail: tarki@tarki.hu
Internet: www.tarki.hu

Összegzés

A TÁRKI 2001. novemberében Omnibusz-adatfelvételt végzett 4508 fős, országos mintán. A minta valószínűségi minta, mely többlépcsős, arányosan rétegzett kiválasztással készült. A minta fő jellemzője, hogy minden felnőtt embernek egyenlő volt az esélye arra, hogy ő legyen a válaszadásra felkért személy. A kiválasztott személyek egy részének kiesése (válaszmegtagadások, elköltözések, stb.) miatti mintatorzulást négydimenziós (korcsoport, nem, iskolai végzettség, lakóhely) súlyozással korigálták. A mintavételi eljárásból fakadó hibahatár $\pm 1,4\%$. Ez azt jelenti, hogy - mintavételi okokból - a teljes mintából becsült adatok 95%-os valószínűséggel ennél nagyobb mértékben nem térnek el azoktól, melyeket a teljes népesség megkérdezése esetén regisztrálnánk. A teljes hiba ennél nagyobb lehet az adatfelvétel pontosságának és a kérdésekre adott érvényes válaszok arányának függvényében.

Az adatfelvétel eredményeit az alábbiak szerint összegezhetjük:

- Fő trendjét tekintve folytatódott a saját anyagi helyzettel és az ország gazdasági helyzetével kapcsolatos kilátások, valamint a jelenlegi gazdasági helyzet 1999. vége óta tartó fokozatos javulása. A legutóbbi hónaphoz viszonyítva azonban a négy vizsgált dimenzió közül az ország gazdasági helyzetével kapcsolatos várakozások tekintetében szignifikáns, negatív változás következett be, miközben a többi dimenzióban számottevő változást nem tapasztaltunk. A gazdaság jelenlegi helyzetének értékelésének trendje egyre inkább elkülönülni látszik a saját anyagi helyzet trendjétől. Míg az előbbi esetében tavasz óta fokozatos, pozitív irányú változás tapasztalható, addig az utóbbi dimenziót a hosszú ideje tartó stagnálás jellemzi. Számottevő kapcsolatot találtunk egyes társadalmi és demográfiai jellemzők és az előbbi mutatók értéke között is. A magasabb iskolai végzettségűek, a 40 év alattiak, a legfelső jövedelmi ötödbe tartozók és a gazdaságilag aktívak jobbnak látják saját pozícióikat és a gazdaság helyzetét, mint a többi társadalmi csoport tagjai. A nem és a lakóhely hatása csekélynek mutatkozik.
- Trendjét tekintve folytatódott a kormány és a demokrácia megítélésének ez év eleje óta tartó javulása. Ugyanez mondható ellenzék teljesítményéről is, ám esetükben a múlt hónaphoz képest, nem szignifikáns negatív változás történt. 2001. novemberében egyik dimenzióban sem következett be szignifikáns változás a korábbi hónap adataihoz képest. A társadalmi hierarchia magasabb szintjein elhelyezkedők elégedettebbek a kormány eddigi tevékenységével, mint a rosszabb helyzetben lévők. A kormány megítélését idősorosan vizsgálva azt tapasztalhatjuk, hogy – a kormány teljesítményével elégedettek számának növekedésével párhuzamosan – egyre homogénebbé válik a különböző társadalmi-demográfiai csoportokban. Az ellenzék tevékenységének megítélése nem mutat egyértelmű kapcsolatot ezekkel a háttérváltozókkal, vagyis az ellenzék megítélésében nem találunk jelentős különbségeket a különböző társadalmi és demográfiai csoportok között.
- A magyar lakosság a munkanélküliség, az egészségügy és a szegénység problémáinak megoldását tartja legsürgetőbbnek. A legkevésbé súlyos problémának között a hivatali ügyintézés nehézségeit, a környezetszennyezést és a magas adókat tartják.

- Az állami szerepvállalással kapcsolatban a magyar lakosság véleménye többé-kevésbé inkonzisztensnek mutatkozott. A kérdés megfogalmazásától függően többségi támogatást kapott az állam szerepének csökkentése és annak növelése is. A többség az adócsökkentésre és a munkanélküliség megoldásának állami útjára is igent mondott. A konzisztensen az állam szerepének korlátozását óhajtók elsősorban férfiak, 30-39 évesek, legalább érettségizettek, fővárosiak, a legfelső jövedelmi ötödbe tartozók, alkalmazottak és vállalkozók, valamint csak a kormánnyal elégedettek.
- A magyar lakosság többsége továbbra is elutasítja az Olimpiai Játékok rendezési jogának megpályázását. A magyar pályázat benyújtásával egyet nem értők aránya nőtt a júliusához képest, jelenleg a teljes lakosság 55% ellenzi részben vagy egészben a pályázat ötletét.
- A magyar lakosság kevesebb mint 10%-a rendelkezett a kérdés időpontjában az eurozónába tartozó országok nemzeti valutájának valamelyikével. Döntő többségük tisztában volt azzal, hogy azt miként válthatja át Euróra. A magyarok egyharmada támogatná, ha a nemzeti valutát az európai uniós csatlakozásnál korábban váltaná fel az Euro. Ennél nagyobb arányban csak a Romániában élők térnének át mihamarabb a közös fizetőeszközre a környező országok lakosai közül.

1. Vélemények az állampolgárok saját anyagi és az ország gazdasági helyzetéről, a jövőbeli kilátásokról

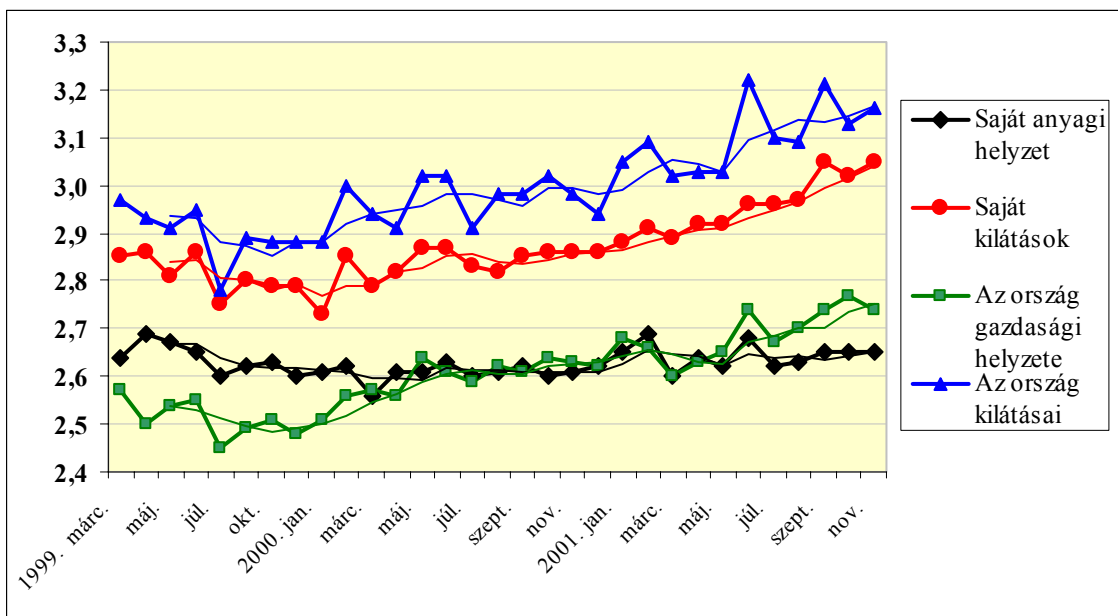
Ahogy minden hónapban, úgy 2001. novemberében is kíváncsiak voltunk arra, hogy az állampolgárok miként értékelik saját anyagi helyzetüket, és milyen kilátásokkal néznek jövőjük elébe. Megkérdeztük továbbá őket arról is, hogy miként vélekednek az ország gazdasági helyzetéről, és milyen várakozásaik vannak a kérdés időpontját követő egy évre vonatkozóan. Mind a négy kérdéshez egy-egy ötfokú értékelési skálát mellékelünk. Az elemzés során elsősorban az átlagértékekre támaszkodtunk. A vizsgálat eredményeit az alábbiakban foglaljuk össze.

- Mind a négy vizsgált dimenzióban folytatódtak a folyamatok fő trendjei. Az ország gazdasági helyzetének értékelése, a saját anyagi és az ország gazdasági helyzetével kapcsolatos várakozások 1999. közepe óta fokozatosan javul, a saját anyagi helyzet értékelése pedig gyakorlatilag változatlan. A legutóbbi hónaphoz képest a négy vizsgált dimenzió közül egyik esetében sem történt szignifikáns változás. Ezen belül a saját anyagi helyzet és az ország gazdasági helyzetével kapcsolatos várakozások esetében a válaszok átlagának 3-3 százalékpontos javulását tapasztaltuk, a saját anyagi helyzet megítélésében nem történt változás, az ország jelenlegi gazdasági helyzetének megítélése viszont három százalékpontot romlott. (1.1. és 1.2. ábra).
- A négy kérdésben elfoglalt álláspontok egymással eltérő erejű, de szignifikáns és pozitív kapcsolatot mutatnak (1.5. – 1.9. táblázat). Eszerint minél elégedettebb valaki saját anyagi, vagy az ország gazdasági helyzetével, annál pozitívabban látja a következő 12 hónapra vonatkozó várakozásait. Ugyanezt mondhatjuk el a saját anyagi helyzet és az ország gazdasági helyzetének tekintetében is: minél kedvezőbbnek látja valaki saját jövőjét, annál nagyobb valószínűséggel vár az ország gazdasága esetében is pozitív változásokat.
- A kérdezett életkora, iskolai végzettsége, jövedelmi helyzete és gazdasági aktivitása jelentősen meghatározza a vizsgált kérdések esetében megfogalmazott véleményeket, elsősorban a jelenlegi anyagi és a gazdasági helyzettel kapcsolatosakat (1.10. táblázat). A 40 év alattiak, az érettségizettek és a diplomások, a legfelső jövedelmi ötdobbe tartozók és a gazdaságilag aktívak, elsősorban a vállalkozók, jobbnak látják saját anyagi helyzetüket és várakozásaik is pozitívabban a többi társadalmi csoport tagjainál. A nem és a lakóhely hatása csekélynek mutatkozik. Az ország jelenlegi és jövőbeli gazdasági helyzetének megítélésében ugyanezeket a hatásokat találjuk, de erejük lényegesen kisebb.

1.1. sz. ábra.

A lakosság helyzetértékelése saját anyagi helyzetére és az ország gazdasági állapotára vonatkozóan – a válaszok átlagainak időbeli összehasonlítása

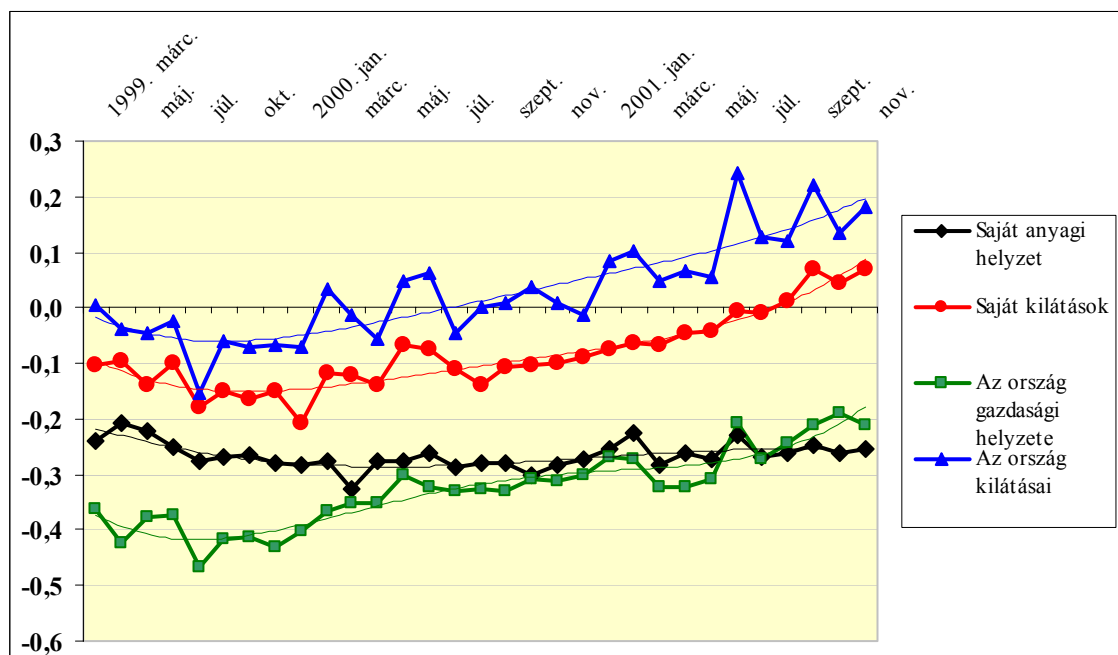
A grafikonon szereplő görbék az 1999. márciusa óta eltelt időszak adatait rendezik idősorosan az adott kérdésben. Az egyes pontok az adott hónapban, egy ötfokú skálán értékelt vélemények átlagát jelölik (1– nagyon rossz, 5 – nagyon jó). A görbékhez illesztett trendvonalak háromhavi mozgóátlag-számítással készültek. Ennek lényege, hogy az adott havi adat a három legutolsó hónap adatainak átlagaként áll elő.

1.2. sz. ábra.

A lakosság helyzetértékelése saját anyagi helyzetére és az ország gazdasági állapotára vonatkozóan – időbeli összehasonlítás

A grafikonon szereplő görbék az 1999. márciusa óta eltelt időszak adatait rendezik idősorosan az adott kérdésben. Az egyes pontok az adott hónapban megfogalmazódott pozitív és negatív vélemények számának különbségét mutatják az összes érvényes válaszhoz viszonyítva. A mutató értéke 0, ha a pozitív és negatív vélemények száma azonos, -1, ha nincs pozitív vélemény és +1, ha nincs negatív vélemény. A görbékhez illesztett trendvonalak negyedfokú polinomiális típusúak.

1.1.-1.2. sz. táblázat. Vélemények az állampolgárok jelenlegi és jövőbeli saját anyagi helyzetéről (ötfokú skálán: 1 – nagyon rossz, illetve sokkal rosszabb, mint most; 5 – nagyon jó, illetve sokkal jobb, mint most)

	N=	%
Nagyon jó	9	0,2
Jó	396	8,8
Nem is jó, nem is rossz	2544	56,6
Roszs	1096	24,4
Nagyon rossz	448	10,0
<i>Összesen</i>	<i>4492</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,65</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	16	0,4

	N=	%
Sokkal jobb, mint most	40	1,0
Jobb, mint most	1043	25,2
Ugyanilyen	2259	54,7
Roszsabb, mint most	674	16,3
Sokkal rosszabb, mint most	116	2,8
<i>Összesen</i>	<i>4132</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>3,05</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	376	8,3

*Az összes megkérdezett százalékában

1.3.– 1.4. sz. táblázat. Vélemények az ország jelenlegi és jövőbeli gazdasági helyzetéről (ötfokú skálán: 1 – nagyon rossz, illetve sokkal rosszabb, mint most; 5 – nagyon jó, illetve sokkal jobb, mint most)

	N=	%
Nagyon jó	10	0,2
Jó	489	11,4
Nem is jó, nem is rossz	2379	55,5
Roszs	1205	28,1
Nagyon rossz	207	4,8
<i>Összesen</i>	<i>4290</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,74</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	218	4,8

	N=	%
Sokkal jobb, mint most	15	0,4
Jobb, mint most	1256	31,9
Ugyanilyen	2100	53,4
Roszsabb, mint most	486	12,3
Sokkal rosszabb, mint most	79	2,0
<i>Összesen</i>	<i>3935</i>	<i>100</i>
<i>Átlag</i>	<i>3,16</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	573	12,7

*Az összes megkérdezett százalékában

1.5.sz. táblázat**A saját anyagi helyzet és az arra vonatkozó kilátások értékelése közötti kapcsolat (%)**

	Jobb lesz	Nem változik	Roszbabb lesz	Összesen	N=
Jó	36,4	54,6	9	100,0	379
Se nem jó, se nem rossz	27,6	57,9	14,6	100,0	2333
Roszs	21,1	49,5	29,4	100,0	1415
Összesen	26,1	54,7	19,1	100,0	4127
chi2=165,9; szf=4; szgf=0,000					

1.6. sz. táblázat**A saját anyagi helyzet és az ország gazdasági helyzetének értékelése közötti kapcsolat (%)**

	Jó	Se nem jó, se nem rossz	Roszs	Összesen	N=
Jó	33,2	52,1	14,7	100,0	388
Se nem jó, se nem rossz	11,8	63,0	25,2	100,0	2457
Roszs	5,4	43,6	50,9	100,0	1435
Összesen	11,6	55,5	32,9	100,0	4280
chi2=490,6; szf=4, szgf=0,000					

1.7. sz. táblázat**A saját anyagi helyzet és az ország gazdasági helyzetével kapcsolatos kilátások értékelése közötti kapcsolat (%)**

	Jobb lesz	Nem változik	Roszbabb lesz	Összesen	N=
Jó	49,3	40,2	10,5	100,0	363
Se nem jó, se nem rossz	34,2	53,4	12,4	100,0	2249
Roszs	24,3	57,0	18,8	100,0	1315
Összesen	32,3	53,3	14,4	100,0	3927
chi2=104,1; szf=4, szgf=0,000					

1.8. sz. táblázat**A saját anyagi helyzetre és az ország gazdasági helyzetére vonatkozó kilátások értékelése közötti kapcsolat (%)**

	Jobb lesz	Nem változik	Roszbabb lesz	Összesen	N=
Jobb lesz	63,7	31,0	5,2	100,0	1015
Nem változik	24,0	67,0	9,0	100,0	2066
Roszbabb lesz	11,0	46,2	42,9	100,0	693
Összesen	32,3	53,5	14,2	100,0	3774
chi2=1122,9; szf=4, szgf=0,000					

1.9. sz. táblázat**Az ország gazdasági helyzete és az arra vonatkozó kilátások értékelése közötti kapcsolat (%)**

	Jobb lesz	Nem változik	Roszbabb lesz	Összesen	N=
Jó	58,3	35,8	5,9	100,0	475
Se nem jó, se nem rossz	33,3	59,4	7,3	100,0	2168
Roszs	20,9	49,6	29,4	100,0	1253
Összesen	32,4	53,4	14,3	100,0	3896
chi2=494,3; szf=4, szgf=0,000					

1.10. sz. táblázat Az állampolgárok saját- és az ország helyzetének szubjektív megítélése társadalmi-gazdasági jellemzők szerinti bontásban

	Jelenlegi anyagi helyzet	Anyagi helyzet egy év múlva	Az ország jelenlegi gazdasági helyzete	Az ország gazdasági helyzete egy év múlva
NEM				
Férfi	2,69	3,10	2,79	3,21
Nő	2,61	3,01	2,69	3,12
<i>Együtt</i>	2,65	3,05	2,74	3,16
<i>N=</i>	4492	4132	4290	3935
ÉLETKOR				
18-39	2,75	3,19	2,74	3,19
40-59	2,58	2,96	2,73	3,14
60-	2,59	2,97	2,76	3,14
<i>Együtt</i>	2,65	3,05	2,74	3,16
<i>N=</i>	4488	4128	4287	3933
ISKOLAI VÉGZETTSÉG				
legfeljebb általános iskola	2,41	2,91	2,65	3,09
szakmunkásképző	2,61	3,07	2,66	3,15
érettségi	2,80	3,13	2,79	3,23
felsőfokú	3,05	3,21	3,03	3,24
<i>együtt</i>	2,65	3,05	2,74	3,16
<i>N=</i>	4491	4131	4289	3934
JÖVEDELMI HELYZET				
legsó ötöd	2,25	2,88	2,61	3,05
második ötöd	2,54	3,00	2,65	3,19
harmadik ötöd	2,68	3,04	2,75	3,17
negyedik ötöd	2,72	3,09	2,79	3,19
legfelső ötöd	3,10	3,22	2,94	3,24
<i>együtt</i>	2,65	3,05	2,75	3,17
<i>N=</i>	3137	2921	3022	2811
GAZDASÁGI AKTIVITÁS				
alkalmazott	2,77	3,10	2,74	3,18
önálló, vállalkozó	3,03	3,24	2,89	3,22
nyugdíjas	2,51	2,94	2,73	3,12
munkanélküli	2,21	3,13	2,66	3,15
egyéb inaktív	2,68	3,09	2,75	3,19
<i>együtt</i>	2,65	3,05	2,74	3,16
<i>N=</i>	4488	4128	4286	3933
TELEPÜLÉS JOGÁLLÁSA				
Budapest	2,68	3,17	2,76	3,19
megyei jogú város	2,75	3,13	2,81	3,20
város	2,61	3,02	2,69	3,18
község	2,61	2,98	2,73	3,12
<i>együtt</i>	2,65	3,05	2,74	3,16
<i>N=</i>	4492	4132	4290	3935

2. A politika szereplőinek és a demokrácia állapotának lakossági megítélése

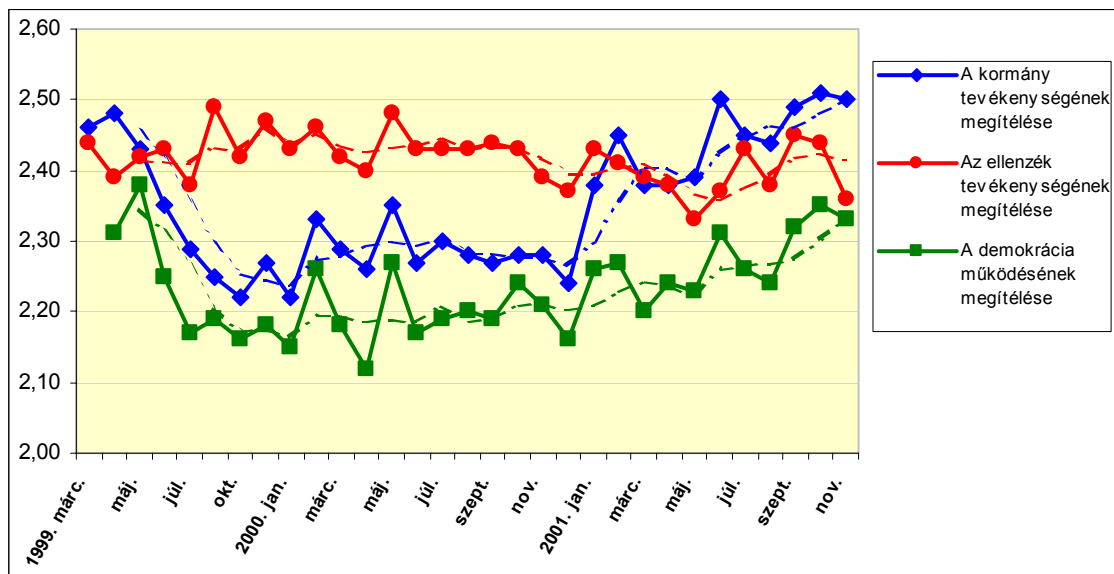
Ahogy minden hónapban, úgy 2001. novemberében is kíváncsiak voltunk arra, hogy az állampolgárok miként értékelik kormány és az ellenzék eddigi tevékenységét és a demokrácia magyarországi működését. Mindhárom kérdéshez egy-egy ötfokú értékelési skálát mellékelünk. Az elemzés során elsősorban az átlagértékekre támaszkodtunk. A válaszok megoszlását aszerint is vizsgáltuk, hogy a válaszadó a fogyasztási, a vagyoni, a pénzügyi és turisztikai dimenziókban milyen helyet foglal el a társadalmon belül. A vizsgálat eredményeit az alábbiakban foglaljuk össze.

- Trendjét tekintve folytatódott a kormány és a demokrácia megítélésének ez év eleje óta tartó javulása. E két dimenzióban nem következett be szignifikáns változás az októberi véleményekhez képest. Az ellenzék teljesítményéről megítélése azonban ebben a hónapban lényegesen rosszabb volt, mint egy hónappal korábban és ez a változás együtt járt a korábbi enyhejavulást mutató trend megtörésével, megfordulásával (2.1. ábra).
- A felnőtt korú lakosság közepesre értékeli a jelenlegi kormány beiktatása óta végzett tevékenységét. A válaszok átlaga ebben a hónapban 2,50 volt a múlt hónapi 2,51-gyel szemben. A kormány tevékenységét pozitívan értékelők aránya kis mértékben meghaladja a negatívan minősítőket (2.1. táblázat), a negatív szélső kategóriába eső válaszok eltérő aránya azonban még mindig magasabb, mint a pozitív szélső kategóriába esőké. A nagyon rossz minősítést adók aránya ebben a hónapban mintegy 50%-kal volt magasabb a kormány tevékenységét nagyon jónak értékelőkénél. A népesség átlagánál kedvezőbb a felsőfokú végzettségűek és a nem nyugdíjas inaktívak kormányról alkotott véleménye (2.5. táblázat). A háttérváltozók hatásának erősségét idősorosán vizsgálva azt tapasztalhatjuk, hogy a kormány tevékenységének javuló megítélése e háttérváltozók magyarázó erejének csökkenésével jár együtt. A kormány megítélése tehát egyre homogénebbé válik a különböző társadalmi-demográfiai csoportokban.
- Az ellenzék működésének értékelésében, mint láttuk, szignifikáns mértékű negatív változás következett be az elmúlt hónaphoz képest (2.1. ábra). A novemberi átlag (2,36) nyolc századponttal alacsonyabb, mint az októberi volt (2,44). Az inkább pozitív véleményt formálók aránya ismét alacsonyabb az inkább negatív véleményt formálókénál, az egyértelműen negatív minősítést adók aránya (9,9%) pedig négyszeresére nőtt az egyértelműen pozitívan vélekedők (2,3%) arányával szemben. Továbbra is megfigyelhető az a különbség, hogy a négyfokú skála két szélső kategóriájába arányosan kevesebb válasz érkezik az ellenzék, mint a kormány megítélése esetében. Az ellenzék tevékenységének értékelésekor a bizonytalanok aránya továbbra is kétszerese a kormány megítélése esetében regisztrálnak. A társadalmi-demográfiai változók nem mutattak számottevő kapcsolatot az ellenzékéről alkotott véleményekkel (2.5. táblázat).
- Ha a kormány és az ellenzék együttes megítélését vizsgáljuk, akkor láthatjuk, hogy a válaszadók egynegyede vagy a kormány vagy az ellenzék eddigi teljesítményéről nem tudott egyértelmű értékelést adni. A válaszadók 18%-a mind a kormány, mind pedig az ellenzék tevékenységével elégedetlen, és 16% az aránya, akik mindkettővel elégedettek. Csak a kormány tevékenységével elégedett a válaszadók 25%-a, és csak az ellenzék munkáját ítéli meg pozitívan 17%-uk (2.4. sz. táblázat és 2.2. sz. ábra).

- A magyar demokrácia megítélése nem szignifikáns mértékben és negatívan változott a múlt havi adatokhoz képest. Az e havi érvényes válaszok átlaga 2,33, míg egy hónappal korábban ugyanez a mutató 2,35 volt (2.1. ábra). Ebben a hónapban az elégedetlenek aránya 10 százalékponttal, tehát kevesebb mint 25%-kal haladta meg az elégedetteket (2.3. táblázat). Az átlagosnál valamivel elégedettebbnek mutatkoznak a nem nyugdíjas inaktívak és valamivel elégedetlenebbnek a munkanélküliek és a fővárosiak, de akárcsak a kormány emgítelésének esetében, időben ebben a dimenzióban is a háttérváltozók magyarázó erejének jelentős csökkenését tapasztaljuk. (2.5. táblázat). Minél elégedettebb valaki az Orbán-kormány tevékenységével, annál pozitívabban nyilatkozik a demokrácia magyarországi működéséről. Ez a kapcsolat nagyon erős: míg a kormányról teljes mértékben negatív véleményt alkotók esetében a demokrácia működésére vonatkozó válaszok átlaga 1,55, addig a csak pozitívan vélekedők esetében ugyanez a mutató 2,95. Az ellenzék és a demokrácia működésének megítélése között nem tapasztalható hasonlóan erős kapcsolat.

2.1. sz. ábra A kormány és az ellenzék tevékenységének megítélése időbeni összehasonlításban

A grafikonon szereplő görbék az 1999. március óta eltelt időszak adatait rendezik idősorosan az adott kérdésben. Az egyes pontok a válaszok a négyfokú skálán (1 – egyértelműen negatívan, 4 – egyértelműen pozitívan) mért válaszok átlagait jelentik az adott kérdésben, az adott hónapban. A görbékhez illesztett trendvonalak háromhavi mozgóátlag-számítással készültek. Ennek lényege, hogy az adott havi adat a három legutolsó hónap adatainak átlagaként áll elő.

2.1. sz. táblázat Az Orbán-kormány tevékenységének megítélése (négyfokú skálán: 4 – egyértelműen pozitív, 1 – egyértelműen negatív)

	N=	%
Egyértelműen pozitívan	290	7,3
Inkább pozitívan	1855	46,8
Inkább negatívan	1349	34,0
Egyértelműen negatívan	466	11,8
<i>Összesen</i>	<i>3962</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,50</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	546	12,1

*az összes megkérdezett százalékában

2.2. sz. táblázat Az ellenzék munkájának megítélése (négyfokú skálán: 4 – egyértelműen pozitív, 1 – egyértelműen negatív)

	N=	%
Egyértelműen pozitívan	79	2,3
Inkább pozitívan	1429	41,4
Inkább negatívan	1603	46,4
Egyértelműen negatívan	343	9,9
<i>Összesen</i>	<i>3455</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,36</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	1053	23,4

*az összes megkérdezett százalékában

2.3. sz. táblázat Elégedettség a demokrácia működésével (az érvényes válaszok százalékában, négyfokú skálán: 4 – nagyon elégedett, 1 – nagyon elégedetlen)

	N=	%
Nagyon elégedett	64	1,6
Elégedett	1771	43,8
Elégedetlen	1635	40,5
Nagyon elégedetlen	572	14,2
<i>Összesen</i>	<i>4042</i>	<i>100,0</i>
<i>Átlag</i>	<i>2,33</i>	
Nem tudja, nem válaszolt*	466	10,3

*az összes megkérdezett százalékában

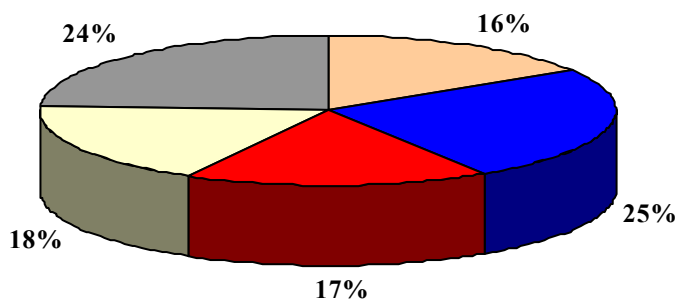
2.4. sz. táblázat

A kormány és az ellenzék tevékenységének együttes megítélése

	N=	%	Érvényes válaszok %-ában
Mindkettővel elégedett	716	15,9	16,0
Csak a kormánnyal elégedett	1113	24,7	24,9
Csak az ellenzékkel elégedett	769	17,1	17,2
Mindkettővel elégedetlen	790	17,5	17,7
Nem tudja	1084	24	24,2
(Összesen)	4472	99,2	100,0
Nem válaszolt	36	0,8	-
Összesen	4508	100,0	-

2.2. sz. ábra

A kormány és az ellenzék tevékenységének együttes megítélése

 Mindkettővel elégedett	 Csak a kormánnyal elégedett
 Csak az ellenzékkel elégedett	 Mindkettővel elégedetlen
 Nem tudja	

2.5. sz. táblázat

A kormány és az ellenzék tevékenységének, valamint a demokrácia magyarországi működésének lakossági megítélése társadalmi-gazdasági jellemzők szerinti bontásban

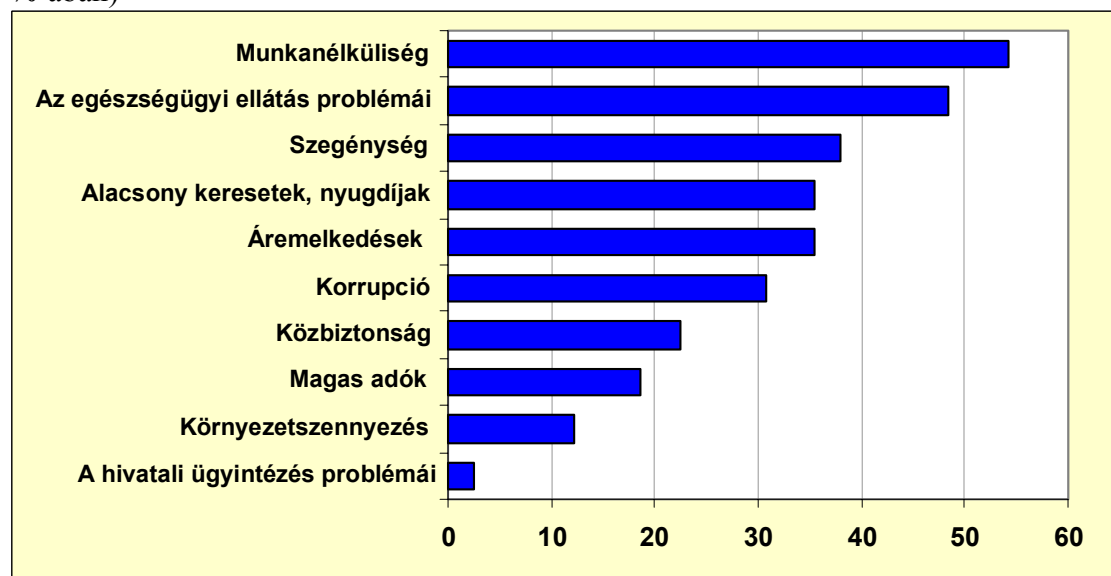
	A kormány megítélése	Az ellenzék megítélése	A demokrácia működésének megítélése
NEM			
férfi	2,50	2,35	0,23
nő	2,50	2,37	2,32
<i>együtt</i>	2,50	2,36	2,33
<i>N=</i>	3961	3454	4042
ÉLETKOR			
18-39	2,56	2,35	2,41
40-59	2,45	2,37	2,22
60-	2,48	2,37	2,36
<i>együtt</i>	2,50	2,36	2,33
<i>N=</i>	3957	3451	4039
ISKOLAI VÉGZETTSÉG			
legfeljebb általános iskola	2,47	2,40	2,32
szakmunkásképző	2,48	2,37	2,29
érettségi	2,50	2,34	2,36
felsőfokú	2,61	2,29	2,36
<i>együtt</i>	2,50	2,36	2,33
<i>N=</i>	3960	3453	4041
JÖVEDELMI HELYZET			
legelső ötöd	2,48	2,43	2,26
második ötöd	2,52	2,42	2,32
harmadik ötöd	2,50	2,35	2,34
negyedik ötöd	2,45	2,36	2,32
legfelső ötöd	2,54	2,31	2,37
<i>együtt</i>	2,50	2,37	2,32
<i>N=</i>	2838	2481	2896
GAZDASÁGI AKTIVITÁS			
alkalmazott	2,49	2,36	2,32
önálló, vállalkozó	2,54	2,26	2,35
nyugdíjas	2,47	2,38	2,30
munkanélküli	2,34	2,44	2,21
egyéb inaktív	2,66	2,32	2,48
<i>együtt</i>	2,50	2,36	2,33
<i>N=</i>	3958	3452	4038
TELEPÜLÉS JOGÁLLASA			
Budapest	2,36	2,32	2,20
megyei jogú város	2,52	2,38	2,38
város	2,53	2,35	2,34
község	2,53	2,38	2,35
<i>együtt</i>	2,50	2,36	2,33
<i>N=</i>	3961	3454	4042

3. Az ország legfontosabb problémái a lakossági vélemények tükrében

A novemberi kérdezés során arra kértük a kérdéseinkre válaszolókat, hogy mondják meg, mely problémák megoldást tartanak a legfontosabbnak. Tíz lehetséges választ soroltunk fel egy válaszlapon és arra kértünk mindenkit, hogy azok közül válassza ki a számára legfontosabb hármát, ezen belül azonban nem kértük a kiválasztott ügyek rangsorolását. A válaszokat összesítettük és az eredményeket a 3. 1 ábrában foglaltuk össze azokat. A kérdésre adott érvényes válaszok aránya rendkívül magas volt, a megkérdezettek 98%-a mindhárom lehetőséget kihasználta az általa fontosnak tartott problémák megnevezésére. A válaszok alapján két probléma foglalkoztatja ma leginkább a felnőtt lakosságot: a munkanélküliség és az egészségügy állapota. Az előbbit a megkérdezettek valamivel több, mint a fele, a másodikat 48%-uk jelölte meg, mint olyan problémát melynek a megoldását a legsürgősebbnek ítélte. Ezt sorrendben három olyan probléma követte, mely a jövedelmi helyzettel közvetlenül kapcsolatos: a szegénység, az alacsony keresetek, nyugdíjak, illetve az áremelkedések mértéke. Ezeket a válaszadók egyenként körülbelül egyharmada jelölte meg. A korrupciót a megkérdezettek 30%-a említette, a közbiztonság helyzetét pedig minden negyedik-ötödik ember választotta a három legfontosabb probléma közé. A legalacsonyabb említési arányt a magas adók (18%), a környezetszennyezés (12%) és a hivatali ügyintézés diszfunkciói (3%) érték el.

3.1. sz. ábra

Mely problémák megoldását tartaná a legfontosabbnak? (az összes megkérdezett %-ában)

Megjegyzés. A megkérdezettek a válaszlapon felsorolt listáról az általuk három legfontosabb problémát jelölhették meg.

Megvizsgáltuk, hogy az egyes problémákat mely társadalmi-demográfiai csoportok tagjai választották nagyobb arányban, és melyhez tartozók kevésbé. Az eredmények azt mutatják, hogy az érintettség nagyon erősen meghatározza az adott probléma kiválasztását. Az alábbiakban az egyes társadalmi-demográfiai csoportok választásait elemezzük oly módon, hogy minden egyes csoport esetében megnézzük, mely problémákat tartották a teljes népességben mértnél fontosabbnak és melyeket kevésbé fontosnak. Egyes problémák választását, mint például az egészségügy helyzete vagy a

közbiztonság, alig-alig befolyásolta a válaszadók társadalmi-gazdasági-demográfiai hovatartozása.

A férfiak között a teljes népesség átlagánál szignifikánsan magasabb volt a korrupció és a hivatali ügyintézés problémáinak megoldását szorgalmazók aránya. A nők a munkanélküliséget, az áremelkedéseket, a szegénységet és az egészségügy problémáit tartották a legfontosabbnak.

A 18-29 évesek között felülreprezentáltak a munkanélküliséget, a környezetszennyezést és az egészségügyi ellátás problémáit választók. A 30-39 évesek között a népesség átlagánál arányosan többen voltak a környezetszennyezést, és a korrupciót választók. A 40-49 évesek a munkanélküliség és a korrupció problémájára érzékenyebbek az átlagnál. Az 50-59 évesek a korrupciót és az ügyintézés problémáit választók között voltak felülreprezentálva. A nyugdíjas korúak az áremelkedéseket, a közbiztonságot és a szegénységet nevezték meg az átlagosnál nagyobb arányban.

A legfeljebb általános iskolát végzettek a munkanélküliséget, az áremelkedéseket és a szegénységet, a szakmunkásképzőt végzettek csupán a munkanélküliséget, az érettségizettek és a diplomások a környezetszennyezést, a korrupciót, az alacsony kereseteket és az egészségügyi ellátás problémáit választották az átlagot meghaladó arányban.

A budapestiek a környezetszennyezésre, a korrupcióra, a közbiztonságra és az egészségügyi ellátás problémáira, a megyei jogú városokban élők a korrupcióra és az alacsony keresetekre, a kisebb városokban élők a munkanélküliségre és a szegénységre, a községekben élők pedig a munkanélküliségre, az áremelkedésekre és a szegénységre érzékenyebbek az átlagnál.

Az alkalmazottak között a korrupció és az alacsony kereset, a vállalkozók között korrupció és a hivatali ügyintézés, a nyugdíjasok között az áremelkedések, a közbiztonság és a szegénység, a munkanélküliek között a munkanélküliség és a szegénység, a nem nyugdíjas inaktívok között pedig a munkanélküliség, a környezetszennyezés és a szegénység kapott az átlagot meghaladó említést.

Azt is megvizsgáltuk, hogy a megkérdezettek mely problémákat említenek együtt gyakran és melyeket ritkábban. A 3.1 táblázatban az általunk felsorolt tíz problémák leggyakrabban említett páronkénti kombinációit tartalmazza.

A táblázatból látható, hogy a leggyakoribb páros kombinációkat a munkanélküliség és az egészségügy problémái dominálják, a leggyakoribb együttesen előforduló kombináció pedig éppen e két probléma együttese. Minden negyedik-ötödik megkérdezett válaszában e két terület együtt szerepelt. Az említések gyakorisága szerint a második legsűrűbben együtt választott probléma a munkanélküliség és a szegénység (20%), a harmadik pedig ebben a sorban a munkanélküliség és az áremelkedések (17,5%).

3.1. táblázat**Az említésekben leggyakrabban előforduló problémakombinációk**

Problémakombinációk	N=	Az összes megkérdezett %-ában
Munkanélküliség-egészségügy problémái	996	22,1
Munkanélküliség-szegénység	900	20,0
Munkanélküliség-áremelkedések	787	17,5
Alacsony keresetek, nyugdíjak-egészségügy problémái	732	16,2
Szegénység-egészségügy problémái	635	14,1
Munkanélküliség- alacsony keresetek, nyugdíjak	633	14,0
Áremelkedések-szegénység	609	13,5
Korrupció-egészségügy problémái	556	12,3
Munkanélküliség-korrupció	537	11,9
Áremelkedések-egészségügy problémái	514	11,4

4. A demokrácia működésével és az állam szerepvállalásával kapcsolatos lakossági vélemények

A magyar lakosságnak a demokrácia működésével és az állam szerepvállalásával kapcsolatos véleményét összesen öt darab állításpár segítségével próbáltuk meg feltérképezni. Az álláspontok megismeréséhez egy tízfokú skálát használtunk, melyen az 1-es az állításpár egyik, a 10-es a másik tagjával való teljes egyetértést jelentette. Az eredményeket a 4.1. táblázat tartalmazza. Ez az öt állításpár természetesen csak a problémakör egy nagyon szűk szeletét érinti, átfogó következtetések levonására nem ad lehetőséget.

Az állítások első párja a jóléti transzferek vs. adócsökkentés problémáját fogalmazta meg. A megkérdezettek között többségében voltak az adócsökkentést preferálók, és így impliciten egy csökkenő állami szerepvállalást kívánatosnak tartók. A válaszadók háromötöde úgy vélte, hogy az államnak nem a szociális juttatásokat kellene növelnie, hanem adócsökkentésre lenne inkább szükség. Ezt a válaszok átlaga (6,26) is kifejezi. Az érvényes válaszok egynegyede a legszélső, 10-es kategóriába érkezett, ami egy meglehetősen erős preferenciára utal. Az adócsökkentést erőteljesen támogatják a 40-49 évesek (a tízfokú skálán adott válaszok átlaga 6,84), a felsőfokú végzettségűek (6,92), az alkalmazottak (7,08) és a vállalkozók (7,51).

Egy következő állításpárban az állam munkaerő-piaci szerepvállalására vonatkozó preferenciákat kíséreltük meg feltérképezni. Az egyik állítás szerint az állam kötelessége, hogy munkát biztosítson a munkanélkülieknek, másik szerint viszont a probléma megoldását a piacra kell bízni. A megkérdezettek többsége ebben az esetben egyértelműen az állami szerepvállalás növelése mellett tette le a voksát, háromnegyedük szerint a munkanélküliség megszüntetése az állam kötelessége. A kérdés során azonban arra nem tértünk ki, hogy az állam szerepvállalásán túl pontosan milyen eszközöket is tartanának kívánatosnak a véleményformálók. Társadalmi-gazdasági háttérük szerint a piac szerepének fontosságát hangsúlyozók az átlagosnál nagyobb arányban találhatók a felsőfokú végzettségűek (körükben a válaszok átlaga 5,03 volt, míg a teljes lakosságon belül 3,77) és a vállalkozók (5,37). A csak a kormánnyal elégedettek között az átlagosnál alacsonyabb volt az állami szerepvállalást támogatók aránya (4,42), a csak az ellenzékkel elégedettek között viszont az átlagnál magasabb (3,58). A két megközelítés, a jóléti újraelosztások mértékének kérdése általában, illetve az állam szerepe a munkahelyteremtésben, eltérő eredményre vezetett. Az emberek többsége egyrészt az adócsökkentés mellett teszi le a voksát, másrészt a foglalkoztatási problémák megoldását az állam hatáskörébe utalná. Az érvényes választ adók 18%-a konzisztensen az állami szerepvállalás csökkentését részesítené előnyben, amennyiben mindkét állításpár esetében 6 és 10 közötti skálaértéket jelölt meg. E csoport tagjai felülreprezentáltak a férfiak, a 30-39 évesek, a legalább érettségizettek, a fővárosiak, a legfelső jövedelmi ötödbe tartozók, az alkalmazottak és a vállalkozók, valamint a csak a kormánnyal elégedettek között.

Egy következő állításpár a környezetvédelem és a gazdasági növekedés közötti választásra készítette a válaszadókat. Ez a dilemma az ingleharti, a posztindusztriális értékek térnyerésére vonatkozó tétel ellenőrzésének egy meglehetősen egyszerűsített, korlátozottan értelmezhető formája. Az egyik állítás szerint a környezet védelme a legfontosabb, a másik szerint a gazdasági növekedést kell ösztönözni. A válaszok alapján azt mondhatjuk, hogy a magyar társadalom már fontosabbnak tartja a környezetvédelmet, mint a posztindusztriális értékek halmazának egyik kitüntetett

elemét. A válaszok átlaga 5,31, és a skála bal oldalára számszerűen is több válasz érkezett, mint annak jobb oldalára. Az eredmény értékelésekor figyelembe kell azonban vennünk azt a tapasztalatot, mely a tízfokú skála problémájára utal. Eszerint a válaszadók többsége az 5-ös értéket tekinti a skála közepének, holott az valójában a skála bal oldalához tartozik. A környezetvédelem elsődlegességét hangsúlyozók azonban abban az esetben is a válaszadók nagyobb részarányát jelentik, mint a gazdasági növekedést pártolók, ha az 5-ös és 6-os skálaértékekre adott válaszokat összevonjuk és nem tekintjük azokat határozott választásnak egyik vagy másik állítás mellett. A környezetvédelem fontosságát hangsúlyozók az átlagosnál többen vannak a legfiatalabbak és a legidősebbek, a diplomások, a fővárosiak és a csak a kormánnyal elégedettek között.

Hasonló értékválasztásra szólít az az állításpár, mely egyrészt az emberi jogok védelmét, másrészt a bűnözés visszaszorításának elsődlegességét fogalmazza meg. Ebben az esetben a válaszadók döntő többsége a rend védelme mellett tette le a voksát, alig több mint egynegyedük vélte úgy, hogy az emberi jogok védelme akkor is elsődleges, ha az nehezíti a bűnüldözést. E csoport tagjai felülreprezentáltak a 18-29 évesek és a megyei jogú városokban élők között, de a válaszadók társadalmi-gazdasági-demográfiai háttere a vélemények szóródásának csak kis részét magyarázzák.

A demokratikus döntéshozatal jelenleg működő rendszer megváltoztatásának két lehetséges módját fogalmazta meg az ötödik állításpár. Az egyik állítás szerint növelni kell az állampolgári részvételt a kormányzati döntéshozatalban, a másik szerint a kormány a gyors döntéshozatal érdekében szakértők véleményére kell támaszkodjon. A válaszadók többsége a demokratikus döntéshozatali tér szűkítését preferálja, a tízfokú skálán leadott válaszok átlaga 6,03 volt. A megkérdezettek ebben az esetben voltak a legbizonytalanabbak, egytizedük nem tudott határozott választ adni. A politikai döntéshozatal résztvevői körének tágítását preferálók felülreprezentáltak a munkanélküliek és a csak az ellenzékkel elégedettek körében, a szakértők hangsúlyosabb szerepvállalást kívánatosnak tartók pedig a felsőfokú végzettségűek és a csak a kormánnyal elégedettek között-

4.1. sz. táblázat

A magyar lakosság véleménye a demokrácia működésével és állam szerepével kapcsolatos kijelentésekről (tízfokú skálán: 1 – teljes mértékben egyetért az A) állítással, 10 - teljes mértékben egyetért a B) állítással, a válaszok megoszlása az érvényes választ adók %-ában)

	A) állítás	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	B) állítás	NT*	N=	Átlag
Növelni kell az állami juttatásokat		12,9	4,7	6,2	5,7	12,8	5,8	7,4	13,0	8,1	23,5	Inkább az adókat kell csökkenteni	6,4	4217	6,26
Növelni kell az állampolgári részvételt a kormányzati döntéshozatalban		9,9	5,1	9,1	7,4	13,3	8,8	9,2	11,6	7,0	18,7	A kormányznak szakértők véleményére kell támaszkodnia	11,4	3993	6,03
A környezete védelme a legfontosabb		13,0	6,8	10,2	8,5	18,2	9,5	7,4	9,0	5,3	12,0	A gazdasági növekedést kell ösztönözni	8,2	4138	5,31
Az állam kötelessége, hogy munkát biztosítson a munkanélkülieknek		31,6	10,5	10,3	8,6	15,7	5,9	5,3	5,5	2,1	4,6	A foglalkoztatás problémáit a piacra kell bízni	6,4	4220	3,77
Legfontosabb az emberi jogok védelme		7,0	3,7	3,5	3,9	10,1	8,5	10,3	14,3	11,0	27,7	A bűnözés visszaszorítása a legfontosabb	7,7	4162	7,04

*Az összes megkérdezett %-ában

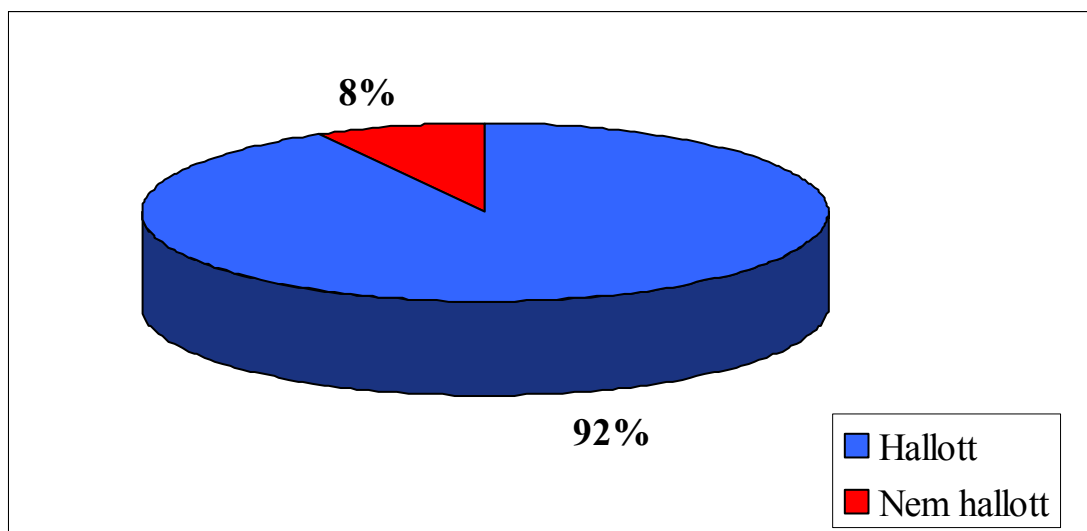
5. Lakossági vélemények az Olimpiai Játékok rendezési jogának megpályázásról

Novemberben két kérdést tettünk fel a kormánynak az Olimpiai Játékok megrendezésével kapcsolatos szándékairól. Először azt kérdeztük mindenkitől, hogy hallottak-e a kormány terveiről, mely szerint Magyarország, illetve Budapest megpályázná a 2012-es Olimpiai Játékok rendezési jogát, majd az emberek véleményét tudakoltuk ezzel a tervvel kapcsolatban. E két kérdés része volt az év júliusában, ugyanebben a témában megkérdezett hosszabb kérdésblokknak, így lehetőség van az azóta eltelt időszakban esetleg bekövetkezett változások értékelésére.

A felnőtt korú magyar lakosság döntő többsége, minden tíz emberből kilenc hallott a kormánynak az Olimpiai Játékok rendezési joga megpályázására irányuló terveiről (5.1. ábra).

5.1. sz. ábra

Hallott Ön arról, hogy a kormány terveit szerint Magyarország, illetve Budapest megpályázná az Olimpiai Játékok rendezési jogát? (a válaszadók %-ában, N=4489)

A magyar lakosság többsége továbbra is ellenzi a 2012-e Olimpia rendezési jogának megpályázását. A népesség egyharmada egyáltalán, 22%-a pedig inkább nem ért egyet a kormány szándékával (5.1. táblázat). Ez az arány valamelyest magasabb, mint ez év júliusában volt, a rendezési jog megpályázásával akkor a lakosság %-a nem értett egyet. Ez év novemberében az egyetértők aránya összesen 37% volt a teljes népességben, ezen belül is a kevésbé támogató álláspontot képviselők voltak többségben (27,5%). A megkérdezettek egytizedének nem volt határozott álláspontja erről a kérdéstről.

5.1. sz. táblázat

Egyetértene-e azzal, ha Magyarország, illetve Budapest megpályázná az Olimpiai Játékok rendezési jogát?

	N=	%	Az érvényes válaszok %-ában
Teljes mértékben egyetértene	415	9,3	10,2
Inkább egyetértene	1229	27,5	30,1
Nem értene egyet	985	22,0	24,1
Egyáltalán nem értene egyet	1454	32,5	35,6
(Összesen)	(4084)	(90,7)	100,0
Nem tudja	396	8,9	-
Összesen	4480	100	-

Megvizsgáltuk a rendezési jog megpályázásával kapcsolatos vélemények társadalmi-demográfiai háttérváltozók szerinti megoszlását a határozott állásponttal rendelkezők között. A feltárt kapcsolatok minden háttérváltozó esetében gyengének, de szignifikánsnak mutatkoztak. A férfiak között a teljes népességben mérténél valamelyest magasabb volt a teljes mértékben egyetértők aránya. A legfiatalabbak, a 30 év alattiak között szintén az átlagnál magasabb volt mind a teljes mértékben, mind az inkább egyetértők aránya, a támogatók együttesen a korcsoport közel felét alkotják. Az összes többi korcsoportban az ellenzők aránya jelentősen meghaladta a támogatókét. A legfeljebb általános iskolát végzettek között felülreprezentáltak az inkább egyetértők, az érettségizettek és a diplomások között pedig a pályázat ötletét határozottan ellenzők. A lakóhelyük szerint leginkább érintettek, a fővárosiak véleménye megoszlik a kérdésben. Alig érzékelhetően, de felülreprezentáltak körükben a tervvel teljes mértékben egyetértők, erőteljesen felülreprezentáltak ugyanakkor a határozottan elutasító álláspontot képviselők. A budapestiek 44%-a egyértelműen ellenzi a pályázatot. A megyei jogú városokban élők között szintén a népesség átlagánál nagyobb arányban találtunk teljes mértékben egyet nem értő álláspontot képviselőket. Nem túl erős kapcsolatot találtunk a gazdasági aktivitás és a kérdésben megfogalmazott vélemények között. A támogatók között két csoport van felülreprezentálva: a határozottan egyetértők között az önálló, vállalkozók (14,4%), az inkább egyetértők között pedig a nem nyugdíjas inaktívok (37,6%). Azonban mindkét csoport esetében többségben vannak a tervet ellenzők.

6. A közép-kelet-európai országok lakóinak felkészültsége az Euro bevezetésére

2002. január 1-től az Európai Unió azon országainak területén, melyek csatlakoztak az Euro-zónához, a nemzeti valuta helyét az Euro veszi át és válik fizetőeszközzé. Ennek következtében a nemzeti valutákat február 15-ig kivonják a forgalomból és ez érinti az adott valutával rendelkező tulajdonosokat, bárhol éljenek is. Októberben arról kérdeztük a közép-kelet-európai országok lakóit, hogy rendelkeznek-e ilyen valutával, tudnak-e arról, hogy jövőre azok helyét az Euro veszi át és hogy fel vannak-e készítve a maguknál vagy valamely pénzintézetnél tartott valuta beváltására. Az egyszerűség kedvéért a kérdés során nem tettünk különbséget az Európai Unió és az Euro-zóna között. A kutatás a Ceorg keretei között zajlott október hónap folyamán, Magyarországon (N=1579), Csehországban (N=1087), Lengyelországban (N=1020), Szlovákia (N=1063) és Romániában (N=1550), az utólagos súlyozás nyomán a felnőtt lakosságot négy dimenzióban reprezentáló mintán.

Jelentős eltérés van a vizsgált országok között aszerint, hogy lakóinak mekkora hányada rendelkezik megtakarításokkal az Európai Unióhoz tartozó országok valutáival. Eszerint a csehek több mint egynegyede, a szlovákok egyötöde birtokol ilyen valutát, míg Lengyelországban a lakosság 9-, Magyarországon 7-, Romániában pedig 6%-a rendelkezik ilyen valutával (6.1. táblázat).

6.1. sz. táblázat

Van-e félretett pénze az Európai Unió országainak valutáiban?

	Magyarország		Csehország	Lengyelország	Szlovákia	Románia
	N=	%	%	%	%	%
Van	115	7,3	27,2	9,0	19,0	6,2
Nincs	1449	92,1	72,8	91,0	79,2	93,8
Nem tudja	10	0,7	-	-	3,8	-
<i>Összesen</i>	<i>1574</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
Nem válaszolt*	5	0,3	-	-	-	-

*Az összes megkérdezette %-ában.

Szlovákiában és Magyarországon a valutatulajdonosok többsége bankszámlán tartja pénzét, míg Lengyelországban, Csehországban és Romániában a készpénzt részesítik előnyben (6.2. sz. táblázat).

6.2. sz. táblázat

Bankszámlán vagy készpénzben van valutája az EU országaiból?

	Magyarország		Csehország	Lengyelország	Szlovákia	Románia
	N=	%	%	%	%	%
Bankszámlán	66	58,8	29,4	33,3	59,5	32,3
Készpénzben	40	35,6	70,6	66,7	40,5	67,7
Mindkét formában	5	4,6	-	-	-	-
Nem tudja	1	1,0	-	-	-	-
<i>Összesen</i>	<i>113</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
Nem válaszolt*	2	1,6	-	-	-	-

*Az összes megkérdezett %-ában.

A megkérdezettek többsége mindegyik országban tud arról, hogy a nemzeti valutákban tartott megtakarításait miként válthatja át az új európai fizetőeszközre (6.3. táblázat). A lengyelek, a magyarok és a románok mutatkoztak a legtájékozottabbnak, Lengyelországban a valutatulajdonosok 76%-a, a másik két országban mintegy 70%-a tudja, hogy miként történik majd a váltás. Csehországban a megkérdezettek egynegyede szerint a az általa birtokolt európai valuták Euróra váltása nem az ő gondja. Magyarországon a hasonló válaszok aránya csupán 6%.

6.3. sz. táblázat

Tudja-e, hogy ezeket a megtakarításokat hogyan válthatja át Euróra?

	Magyarország		Csehország	Lengyelország	Szlovákia	Románia
	N=	%	%	%	%	%
Igen	82	71,1	56,5	76,0	-	69,9
Nem	26	22,9	19,5	10,0	-	16,0
Ez nem az ő gondja	7	6,0	24,0	14,0	-	14,1
<i>Összesen</i>	<i>115</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>-</i>	<i>100,0</i>

Megjegyzés. A szlovák kérdőív ezt a kérdést nem tartalmazta.

Ezt követően arról érdeklődtünk, hogy miként fogadnák a közép-kelet-európai országok lakói, ha az ország saját valutája helyett bevezetnék az Eurót, még mielőtt az ország csatlakozna az Európai Unióhoz. Az ötlettel szemben a megkérdezettek többsége mindenhol inkább elutasítónak mutatkozott, de leginkább a lengyelek és a csehek ellenezték azt. Közöttük csupán minden ötödik-hatodik felnőtt állampolgár értene egyet egy ilyen döntéssel, 66-, illetve 57%-uk viszont ellenezné azt (6.4. táblázat). Nem meglepő módon a legnagyobb arányban a románok támogatnának egy ilyen lépést, közülük minden második megkérdezett egyetértene a döntéssel. Magyarországon a támogatók aránya a teljes népességben 34%. Minden országban meglehetősen magas volt a bizonytalanok aránya: a legmagasabb Szlovákiában (28%), a legalacsonyabb Magyarországon (20%).

6.4. sz. táblázat

Inkább támogatná vagy inkább ellenezné, ha a saját nemzeti valuta helyett még az ország európai uniós csatlakozása előtt bevezetnék az Eurót?

	Magyarország		Csehország	Lengyelország	Szlovákia	Románia
	N=	%	%	%	%	%
Inkább támogatná	534	34,1	18,4	16,0	22,9	49,1
Inkább ellenezné	720	46,0	57,0	66,0	49,2	25,0
Nem tudja	312	19,9	24,6	18,0	28,0	25,9
<i>Összesen</i>	<i>1565</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
Nem válaszolt*	14	0,9	-	-	-	-

*Az összes megkérdezette %-ában.

Végezetül arra voltunk kíváncsiak, hogy hajlandóak lennének-e a közép-kelet-európai országok lakói jól definiált áldozatokat hozni az európai csatlakozás érdekében. Az erre vonatkozó kérdés szövegében példaként a pótlólagos adóterhek vállalása hangzott el. A megkérdezettek öt lehetőség közül választhattak: hajlandóak lennének ilyen áldozatokat vállalni, az áldozatokat nem fogadnák el., de támogatnák az EU-tagságot, nem fogadnák el az áldozatokat és a tagságot is elleneznék, álláspontjukat az áldozatok mértékétől teszik függővé, illetve szerintük nincs beleszólásuk ebbe a kérdésbe.

Minden vizsgált országban meglehetősen alacsony volt az áldozatvállalásra is hajlandóknak mutató aránya. Magyarországon, Csehországban és Szlovákiában egyaránt 10% körül volt az áldozatokat is elfogadók aránya, Romániában viszont kétszer annyian voltak a hasonló véleményen lévők. A magyarok relatív többsége, egyharmada a második lehetőséget választotta, vagyis az áldozatokra nem lenne hajlandó, de a csatlakozást támogatná. Ugyanígy gondolkodik a románok egynegyede, a szlovákok 22%-a és a csehek egyötöde. A csehek közül legtöbben (30%) az áldozatok mértékétől tennék függővé álláspontjukat. A szlovákok és a románok közel egynegyede hasonlóan vélekedett, a magyaroknak azonban csupán 17%-a választotta ezt a lehetőséget. Közöttük viszont meglehetősen magas, 20% volt azok aránya, akik szerint e kérdésben nincs választási lehetőségük, az ő álláspontjuk nem számít. A szlovákok 14%-a, a csehek 12%-a, a románoknak pedig 9% vélekedett hasonlóan. Nem fogadná el az áldozatokat és az EU-tagságot sem támogatná a csehek egyötöde, a szlovákok 17%-a, magyarok 13%-a és a románok 5%-a. A bizonytalanok aránya Romániában (14%) és Szlovákiában (13%) volt a legmagasabb.

Magyarországon a 40 év alattiak között felülreprezentáltak az áldozatvállalás nélküli tagság és a feltételes áldozatvállalás támogatói, a 60 évesek között pedig az áldozatvállalás és a tagság együttes elutasítói. Az iskola végzettség hatásának vizsgálatakor azt tapasztaltuk, hogy az iskolázottság növekedésével nő az áldozatvállalás elfogadásának valószínűsége. Ugyanezt a hatást tapasztaltuk a jövedelmi pozíció esetében is. Értelemszerűen szoros kapcsolatot találtunk az Európai Unióhoz való csatlakozás általános támogatottsága és az áldozatvállalás elfogadása között. A csatlakozás támogatói között felülreprezentáltak azok, akik az áldozatvállalással összefüggésben is a tagság támogatóiként léptek fel. A csatlakozás általában támogatók kétötöde nem fogadná el az áldozatokat, miközben továbbra is a tagság híve marad, 15%-uk áldozatvállalásra is hajlandó lenne, egyötödük pedig az áldozatvállalás mértékétől függően döntene. E csoport 7%-a utasította el a kérdésre

adott válaszában az áldozatok vállalását és a tagságot is. A csatlakozás ellenzői között viszont ez utóbbiak, tehát a mindkét elemet elutasítók arány kétötödnyi.

6.5. sz. táblázat

Ha az EU-tagság érdekében az embereknek is áldozatokat kellene hozniuk, például több adót fizetni az EU csatlakozás költségei miatt, akkor mit választana?

	Magyar- ország	Cseh- ország	Lengyel- ország	Szlovákia	Románia
	%	%	%	%	%
Elfogadná ezeket az áldozatokat az EU-tagság érdekében	11,4	11,9	-	8,9	23,6
Nem fogadná el az áldozatokat, de azért támogatná az EU tagságot	32,0	18,8	-	22,4	25,6
Nem fogadná el az áldozatokat és nem támogatná, hogy EU-tagok legyünk	12,7	19,1	-	16,6	4,6
Az áldozatok mértékétől függ	16,7	29,5	-	24,4	23,6
Nincs választási lehetősége, nincs beleszólása	19,6	11,6	-	14,4	9,1
Nem tudja	7,6	9,0	-	13,3	13,5
<i>Összesen</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	-	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>
Nem válaszolt	0,4	-	-	-	-